ШКОЛЬНАЯ ПРАГРАМА

Л. Э. Сенкевіч, М. К. Грыцэнка, Н. А. Дабравольская

БЕЛАРУСКАЯ МОВА

2 клас

Практыкум

Дапаможнік для вучняў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі, з рускай мовай навучання і выхавання

Мінск
«Сэр-Віт»
2026

Ад аўтараў

Шаноўны другакласнік!

Практыкум, які ты трымаеш у руках, створаны з мэтай спрыяць твайму далейшаму поспеху ў пазнанні і вывучэнні роднай мовы, мовы тваіх бацькоў, дзядоў, прадзедаў, спрыяць выпрацоўцы трывалых навыкаў граматнага пісьма, пашырэнню слоўнікавага запасу.

У практыкуме прапануюцца практыкаванні і розныя заданні для адпрацоўкі арфаграфічных навыкаў, шмат матэрыялу для развіцця маўлення і пашырэння твайго лексічнага запасу.

На пачатку кожнай тэмы прапануецца ўспомніць правілы, а потым папрактыкавацца ў іх прымяненні: растлумачыць правапіс, уставіць прапушчаныя літары, знайсці памылкі. Каб праверыць трываласць набытых ведаў, выконвай заданні пад рубрыкай «Правер сябе».

Рэгулярна працуючы ў сшытку, ты зможаш правільна гаварыць па-беларуску, чым парадуеш настаўніка і сваіх бацькоў. Ты зразумееш, што родная мова прыгожая і мілагучная.

Карыснай і цікавай працы табе на старонках дапаможніка!

УСТУПНЫ КУРС

Вывучаем беларускую мову

1. Прачытай верш. Падкрэслі літары, якія не сустракаюцца ў рускай мове.

Каб наш народ у свеце паважалі,
Жылі ў дружбе, шчыра працавалі,
У Ляхавічах, Гродне і Бабруйску
Давайце размаўляць па-беларуску.

В. Павядайла.

♦ Прачытай беларускія словы ў левым слупку і злучы іх з адпаведнымі словамі рускай мовы ў правым слупку.

паважалі	уважали
працавалі	разговаривать
размаўляць	работали

2. Прачытай загадкі. Запішы адгадкі.

Ён важна ходзіць і кукарэкае. ______

Жоўценькія, маленькія, бегаюць і пішчаць.

______

Яна кудахча, нясе яйкі і выседжвае птушанят. ______

Лісце, і, чырвонае, на, дрэвах, жоўтае

Гук [ч], літары Ч, ч

Памятка! У беларускай мове гук [**ч**] вымаўляецца цвёрда: *па**ч**атак*, ***ч**ароўны*, ***ч**ытанка*. Гаварыце правільна: [шч] – [шч]упак, [шч]асце, [шч]ыры, бор[шч].

1. Разгледзь малюнкі. Падпішы кожную птушку. Выкарыстоўвай словы-падказкі.

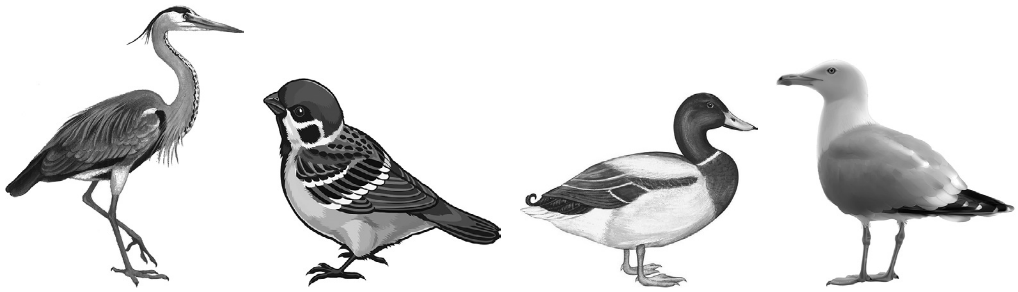

Словы-падказкі: **чайка, верабей, качка, чапля.**

♦ Абвядзі словы з літарай **ч**.

Гук [ц’], літары Ц, ц

Памятка! У беларускай мове ёсць мяккі гук [**ц’**]. На пісьме ён абазначаецца літарай **ц**: ***ц****ень*, *ма****ц****і*, ***ц****еплыня*, *поўс****ц****ь*.

1. Прачытай верш. Падкрэслі словы, у якіх вымаўляецца гук [**ц’**].

Люлі, люлі, люлі,
Дзеткі ўсе паснулі.
Не спіць толькі коця,
Ходзіць па балоце.
Застудзіў ён лапку,
Прыйшоў грэцца ў хатку.

В. Вітка.

2. Прачытай. Выпішы словы з мяккім гукам [**ц’**].

Цягнік, цэх, цымбалы, цырк, ціха, цеста, цыстэрна, цень, сцяг.

Але джаліць яна толькі тады, калі адчувае небяспеку. Жывуць пчолы ў вуллях. Туды яны носяць нектар, там жа хаваюцца ад дажджу.

♦ Падумай, якую карысць прыносяць пчолы.

3. Прачытай заклічку. Падобнымі нашы продкі ў спякотнае лета заклікалі дождж.

Дождждык, дождждык, сыпані!
Спёку з поля прагані!
Я пад ліпкай пасяджу,
На лісточкі пагляджу.

♦ Вывучы заклічку на памяць.

4. Прачытай словы. Правільна вымаўляй гук [**дж**]. Злучы малюнкі з іх назвамі.

джынсы

дождждык

дзень нараджэння

ураджай

джэм

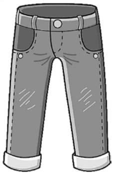

♦ Размалюй каляровымі алоўкамі ўраджай.

5. У якіх сказах націск у выдзеленых словах пастаўлены правільна? Адзнач «✓».

- ☐ У лесе **палі́лі** сухое суччa.
- ☐ На перапынку дзяжурныя **палі́лі** кветкі.
- ☐ Для смачных булачак патрэбна пшанічная **мука́**.
- ☐ Для гультая навука – цэлая **мука́**.

Галосныя гукі [о], [э] – [а].
Правапіс слоў з літарамі *о*, *э* – *а*

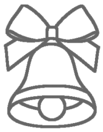

Памятка! У беларускай мове літары **о**, **э** пішуцца ў націскных складах. У ненаціскных складах замест іх пішацца **а**: *го́рка – гара́, трэ́ск – трашчы́ць*.

1. Пастаў націск. Падкрэслі літары **о**, **э** ці **а**:

добры – дабрыня	колас – каласы
хлопчык – хлапчукі	мароз – маразы
голас – галасы	стрэхі – страха
трэсці – трасуць	звон – званок
голуб – галубы	золата – залаты

♦ Растлумач правапіс падкрэсленых літар.

2. Адзнач «✓» словы, у якіх трэба ўставіць падоўжаныя зычныя.

- ☐ Сэ..ца;
- ☐ насе..е ;
- ☐ раздо..е;
- ☐ узбярэ..а;
- ☐ узвы..а;
- ☐ но..ка.

3. У якім радку ва ўсіх словах трэба ўставіць **нн**? Адзнач «✓».

- ☐ Га..ё, ве..е, су..а, варэ..е.
- ☐ Карэ..е, каме..е, вучэ..е, стара..е.
- ☐ Збо..а, кры..е, узле..е, насе..е.

4. Адзнач «✓» гукі, якія могуць вымаўляцца падоўжана.

- ☐ [ж];
- ☐ [ш];
- ☐ [м];
- ☐ [з’];
- ☐ [р];
- ☐ [л’].

5. Адзнач «✓» правільнае, на тваю думку, выказванне.

- ☐ Падоўжаны зычны гук [дз’] на пісьме абазначаецца спалучэннем літар ***дздз***.
- ☐ Падоўжаны зычны гук [дз’] на пісьме абазначаецца спалучэннем літар ***ддз***.

ЗМЕСТ

Ад аўтараў 3
УСТУПНЫ КУРС 5
Вывучаем беларускую мову 5
Гук [і], літары І, і 7
Апостраф (’) 10
Гукі [г], [г’], літары Г, г 12
Гук [ч], літары Ч, ч 16
Гук [ў] і яго абазначэнне на пісьме 18
Гук [ц’], літары Ц, ц 21
Гук [р], літары Р, р 24
Гук [дз’] і яго абазначэнне на пісьме . . . 27
Гук [дж] і яго абазначэнне на пісьме . . . 30
ГУКІ І ЛІТАРЫ 34
Гукі мовы. Абазначэнне гукаў на пісьме літарамі 34
Беларускі алфавіт 37
Напісанне вялікай літары ў словах 40
Галосныя і зычныя гукі. 45
Вымаўленне і правапіс слоў з ў 48
Склад. Падзел слоў на склады. 51
Перанос слоў. 54
Націск. 58

Галосныя гукі [о], [э] – [а]. Правапіс слоў з літарамі о, э – а 61
Правапіс слоў з літарамі е, ё – я 64
Цвёрдыя і мяккія зычныя гукі. Іх абазначэнне на пісьме 67
Зычныя гукі [д] – [дз’] 70
Зычныя гукі [т] – [ц’] 73
Зацвярдзелыя зычныя гукі. Правапіс слоў з імі 76
Звонкія і глухія зычныя гукі. Іх абазначэнне на пісьме 79
Падоўжаныя зычныя гукі. Іх абазначэнне на пісьме 83
Раздзяляльныя знакі – апостраф (’) і мяккі знак (ь) 87
СЛОВА 91
Значэнне слова 91
Словы, якія называюць прадметы 93
Прыназоўнік 96
Словы, якія называюць прыметы прадметаў 99
Словы, якія называюць дзеянні прадметаў 103

СКАЗ 107
ТЭКСТ 111
Адрозненне тэксту ад набору сказаў . . .111
Тэма і асноўная думка тэксту 114
Загаловак. Навучальны пераказ 116
Падзел тэксту на часткі 119
Абагульненне. План тэксту 122
ПАЎТАРЭННЕ 126
Спіс выкарыстаных крыніц 131